

**Rapport över arbetet
mot felaktiga
utbetalningar och
bidragsbrott i
Stockholms stad 2021**

start.stockholm

**Rapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott i
Stockholms stad 2021**
Maj 2022

Dnr: 3.1.1–183/2022
Kontaktperson: Maja Bjarneby

Innehåll

Inledning	4
Viktiga utgångspunkter och centrala begrepp.....	4
<i>Ekonomiskt bistånd</i>	<i>4</i>
<i>FUT – felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd</i>	<i>5</i>
<i>Bidragsbrott</i>	<i>5</i>
Redovisning av Stockholms stads FUT-arbete under året 2021	6
Misstänkt felaktighet.....	7
Orsaker till misstänkta FUT	9
Förhandsbedömning	11
Inleda utredning.....	11
Inte inleda utredning.....	12
Utredning	12
Återkrav	13
Polisanmälan	13
Efterkontroller	15
Inbesparat belopp.....	16
Uppföljning	17
Avslut.....	17
Slutsatser och analys	18

Inledning

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät och kan beviljas till den individ vars behov av försörjning inte kan tillgodoses på annat sätt. För att behålla legitimiteten och förtroendet för välfärdssystemet är det viktigt att bedömningen av biståndsbehov bygger på korrekta uppgifter och att rätt bistånd betalas ut till rätt person.

Stockholms stad har under många år bedrivit ett aktivt arbete kring felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd, benämns fortsatt som FUT, samt bidragsbrott. Detta arbete handlar både om att förebygga FUT och att utreda FUT.

Stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningens två enheter som betalar ut ekonomiskt bistånd, Enheten för hemlösa och Intro Stockholm, ansvarar för att ha en funktion samt att ha rutiner för att utreda FUT och bidragsbrott. Utredare på socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor ansvarar för att ha ett stadsövergripande perspektiv avseende frågor som rör FUT och bidragsbrott, där det arbete som utförs i staden följs upp och där utvecklingsområden identifieras.

I föreliggande rapport redogörs för hur förvaltningarna har arbetat med FUT och bidragsbrott under året 2021. I rapporten återfinns statistik över FUT från 2021 med jämförelser med de senaste åren, analys av orsakerna till FUT och en beskrivning av de viktigaste resultaten för förvaltningarna.

Viktiga utgångspunkter och centrala begrepp

Ekonomiskt bistånd

Av förarbetena till socialtjänstlagen (2001:453), benämns fortsatt som SoL, framgår att socialtjänstens ekonomiska bistånd är välfärdssystemens yttersta skyddsnät och har i första hand till uppgift att träda in tillfälligtvis när en individ har försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är den huvudsakliga uppgiften att hjälpa individer att på sikt kunna klara sin försörjning på egen hand. Parallellt med denna arbetsuppgift ska varje individs rätt till bistånd utredas vid varje ansökan fram till dess att individen är självförsörjande och därmed inte längre behöver ansöka om ekonomiskt bistånd.

Det är socialsekreterare inom stadens förvaltningar som ansvarar för utredning av rätten till ekonomiskt bistånd för individer i Stockholms stad. En förutsättning för handläggningen är att den utförs med noggrannhet och att felaktiga utbetalningar förebyggs så långt det är möjligt. Detta görs bland annat genom tydlig information till varje individ som ansöker om ekonomiskt bistånd och genom att de uppgifter som individen lämnar vid ansökan verifieras, både av den individen själv och av den som handlägger ansökan.

Vid den grundliga utredning som görs vid första ansökningstillfället såväl som vid de fortsatta löpande ansökningarna krävs noggrann utredning för att minska risken för att bistånd utgår felaktigt. I Stockholms stad finns upprättade rutiner för vilka kontroller som nämnderna ska genomföra varje månad och vilka kontroller som ska ske återkommande och med regelbundenhet löpande under året. Dessa finns beskrivna i stadens riktlinjer.¹

FUT – felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd

Om det i ett ärende uppkommer misstanke om att en eller flera månaders bistånd har beviljats på felaktiga grunder eller till en felaktig summa ska denna information lämnas för utredning till förvaltningens utredare av felaktiga utbetalningar (FUT-utredare).

En utredning om misstänkt FUT inleds med stöd av 11 kap. 1 § SoL. Utredningen syftar till att klargöra huruvida det har skett en felaktig utbetalning eller inte, samt huruvida det finns grund för beslut om att återkräva det felaktigt utbetalda biståndet enligt 9 kap. 1 § SoL.

Om individen inte frivilligt betalar tillbaka det felaktigt utbetalda biståndet kan förvaltningen utreda individens betalningsförmåga och om betalningsförmåga bedöms finnas kan en ersättningstalan göras till förvaltningsrätten med stöd av 9 kap. 3 § SoL för att på detta sätt och med ett eventuellt stöd av Kronofogdemyndigheten återkräva det felaktigt utbetalda biståndet.

Bidragsbrott

En individ kan dömas för bidragsbrott om man lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som man är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt

¹Handläggning av ekonomiskt bistånd – riktlinjer, Stockholms stad, dnr: 3.1.1–596/2015

betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp. Detta anges i 2 § bidragsbrottslagen (2007:612), benämns fortsatt som BBL.

Förvaltningarna har en skyldighet att göra en polisanmälan om det kan misstänkas att ett bidragsbrott har begåtts. En anmälan görs i de fall då det finns en välgrundad anledning att anta att brott har begåtts. Det innebär att förvaltningen gör en uppsåtsbedömning i syfte att sälla bort fall där det står helt klart att inget brott har begåtts.

Någonting som är angeläget att framhålla i detta sammanhang är att alla felaktiga utbetalningar inte avser bidragsbrott. Dessa två begrepp är inte synonyma.

Redovisning av Stockholms stads FUT-arbete under året 2021

Det finns totalt 15 medarbetare som arbetar som FUT-utredare i staden med en arbetstid som varierar mellan 40 procent och 100 procent av heltidstjänst. Samtliga stadsdelsförvaltningar och socialförvaltningens två enheter har för närvarande FUT-utredare.

Vid fem tillfällen under året har FUT-utredarna och ansvarig utredare på socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor träffats för nätverksmöte. Vid dessa nätverksmöten är det omvärldsbevakning, ärendedragning, rättsfall och gemensam kompetensutveckling som står på agendan.

Under våren 2021 genomförde FUT-utredare från tre stadsdelsförvaltningar ett nationellt samverkansmöte för dialog och erfarenhetsutbyte för landets alla FUT-utredare, tillsammans med SKR (Sveriges kommuner och regioner). Mötet genomfördes digitalt och representanter från 140 kommuner deltog.

Ansvarig utredare vid socialförvaltningen har i maj 2021 hållit i ett utbildningstillfälle för enhetschefer och biträdande enhetschefer vid stadens enheter för ekonomiskt bistånd, med syfte att öka kunskapsnivåerna om arbetet med FUT och bidragsbrott. Detta har varit ett led i socialförvaltningens arbete kring att skapa och upprätthålla en likställd handläggning av FUT i staden.

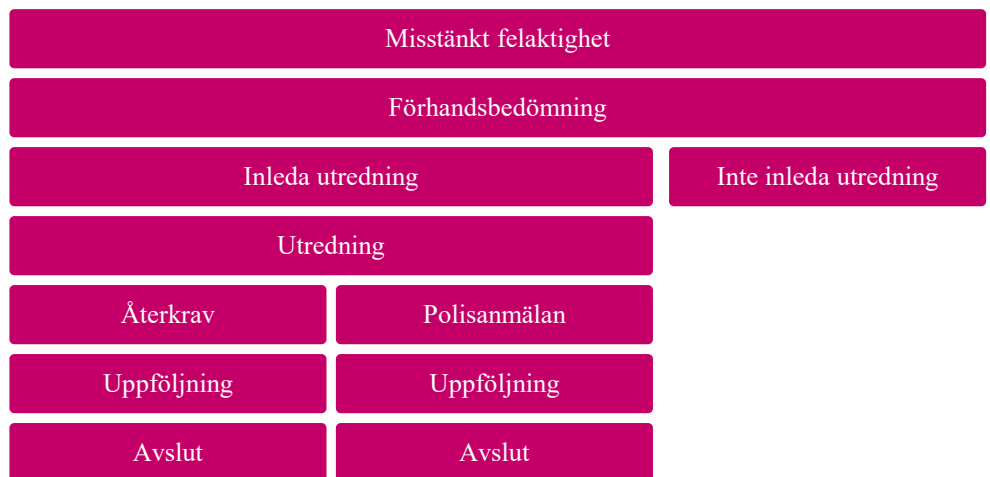
Ur en rättssäkerhetssynpunkt är det viktigt med en tydlig prioritering av arbetet och en samsyn kring vad som ska ingå i FUT-

uppdraget. Ansvariga förvaltningar har tidigare kommit överens om att följande arbetsmoment ska ingå i FUT-utredarens uppdrag:

- Utreda inkommande misstankar om FUT
- Besluta om återkrav och polisanmälan, samt med regelbundenhet följa upp dessa beslut
- Utreda betalningsförmåga och ersättningstalan i de fall den enskilde inte återbetalar enligt beslutat återkrav
- Introducera nyanställda kollegor till vad FUT är för någonting, samt vägleda kollegor vid upptäckt av FUT
- Återkoppla upptäckter av FUT till ansvarig chef och i vissa fall till kollegor
- Vid behov delta som en kunskapsresurs vid socialsekreterarnas ärendedragning och vid behov bidra med sin kunskap genom att hålla i särskilda utbildningsinsatser (exempelvis om kontrollmetoder)

För att ge en uttryckligare bild av Stockholms stads FUT-arbete presenteras nedan ett urval av statistik från året 2021.

Redovisningen utgår från figuren nedan som visar hur processen för ett FUT-ärende ser ut på förvaltningarna.

Figur 1 Processen för ett FUT-ärende

Misstänkt felaktighet

Förvaltningarna får regelbundet kännedom om misstänkta FUT. Misstankar kan komma internt ifrån, där felaktigheter kan uppdagas under handläggningen av ett ärende, eller externt ifrån, där en privatperson eller myndighet kan höra av sig med en misstanke om att en individ tar emot ekonomiskt bistånd på felaktiga grunder. Dessa misstänkta felaktigheter registreras i stadens verksamhetssystem hos respektive förvaltning i form av en så kallad

”*inkommande information*”. Informationen skickas sedan till förvaltningens ansvariga FUT-utredare.

Under år 2021 registrerades 841 st. ”*inkommande information*” som avsåg misstänkta FUT. Det var 128 st. fler registrerade misstankar jämfört med föregående år.

Om man ser till det totala antalet hushåll som var aktuella och erhöll ekonomiskt bistånd under året var det totalt 13 698 hushåll, vilket var 438 hushåll färre än året innan. Antalet registrerade misstänkta FUT har därmed ökat, medan antal hushåll som har erhållit ekonomiskt bistånd har minskat.

Förvaltning	Antal ” <i>inkommande information</i> ”	Antal hushåll med ekonomiskt bistånd 2021	Andel av hushåll där misstänkt FUT registrerats
Bromma	26	578	4,5 %
Enskede-Årsta- Vantör	83	1686	4,9 %
Farsta	87	1024	8,5 %
Hägersten-Älvsjö	66	1315	5,0 %
Hässelby- Vällingby	30	1344	2,2 %
Kungsholmen- Norrmalm- Östermalm	39	818	4,7 %
Rinkeby-Kista	179	1991	8,9 %
Skarpnäck	75	639	11,7 %
Skärholmen	66	946	6,9 %
Socialförvaltningen	71	1263	5,6 %
Spånga-Tensta	76	1072	7,0 %
Södermalm	43	750	5,7 %
Totalt	841	13 698	6,1 %

Figur 2 Antal registrerade misstänkta felaktigheter, antal hushåll med ekonomiskt bistånd och andel där misstänkt felaktighet registrerats, fördelat per förvaltning

Det är viktigt att ha med sig att antalet registrerade misstankar inte är det samma som antalet faktiska felaktigheter. Dels kan det finnas misstankar som inte stämmer och dels kan det finnas felaktiga utbetalningar som aldrig upptäcks. Siffrorna ovan kan dock ge en fingervisning av andel hushåll där det kan föreligga felaktigheter avseende utbetalning av ekonomiskt bistånd.

Ökningen av antalet registrerade misstankar kan indikera att antalet FUT har ökat. Det kan även indikera att socialsekreterare och handläggare har blivit bättre på att uppmärksamma och registrera misstänkta felaktigheter, till följd av det aktiva arbetet som stadens förvaltningar bedriver gällande dessa frågor.

Orsaker till misstänkta FUT

En utbetalning av ekonomiskt bistånd kan bli felaktig på grund av en mängd olika orsaker. Det kan handla om att den som ansöker om ekonomiskt bistånd lämnar oriktiga uppgifter vid ansökan eller undanhåller information som kan påverka rätten till bistånd.

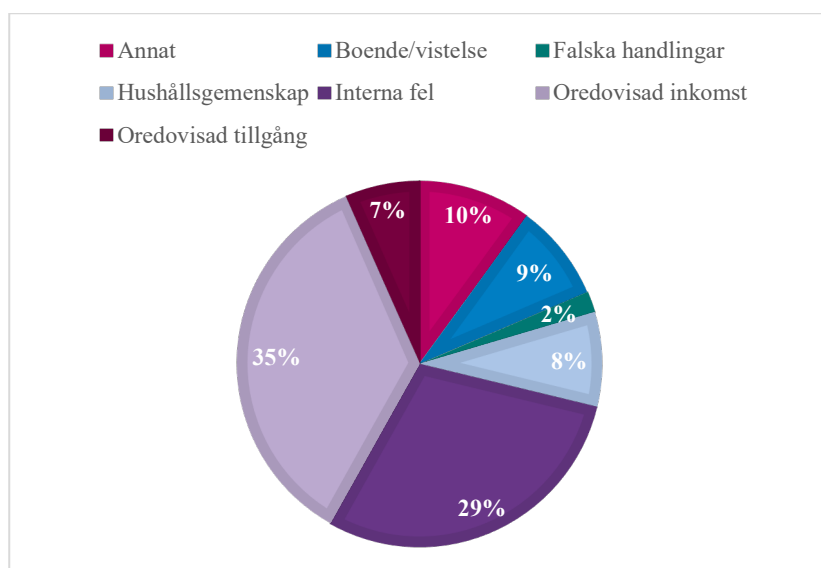
Det kan handla om misstag som begås från socialtjänstens sida under handläggningen, exempelvis om socialsekreteraren inte uppmärksammar viktiga angivelser som den sökande lämnat på sin ansökningsblankett eller att man missar att genomföra en rutinkontroll.

Det är mest förekommande att den som handlägger ansökan upptäcker en felaktighet, men uppgifter om felaktigheter kan även komma från andra enheter inom socialtjänsten, från andra myndigheter eller från en privatperson.

Under 2021 inkom endast åtta underrättelser enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystem, varav endast någon enstaka av dessa kom från en myndighet utanför Stockholms stad egen organisation. Om fler myndigheter underrättade socialtjänsten skulle förmodligen fler FUT kunna upptäckas.

När en misstänkt felaktighet registreras behöver alltid en orsak anges. Fördelningen mellan de olika orsakerna under det senaste året presenteras i figur 3 nedan.

Värt att notera i detta sammanhang är att den orsak som uppges inledningsvis inte går att ändra under utredningens gång. Det som är anmält som felaktigheter kopplade till oredovisade inkomster kan senare visa sig handla om någonting helt annat.

Figur 3 Orsaker till misstänkt felaktig utbetalning av ekonomiskt bistånd

Fördelningen av orsakerna till FUT har följt ett liknande mönster under de senaste åren, där den dominerande orsaken till misstänkta felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd är att individen har haft inkomster som hen inte har redovisat i samband med ansökan. I de flesta fall handlar det om inkomst i form av lön som har undanhållits från socialtjänsten. Inkomster från myndigheter kan upptäckas genom SSBTEK, Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd, som är en digital tjänst som används vid handläggningen av ansökningar om ekonomiskt bistånd. I tjänsten syns de ersättningar och förmåner som individen får utbetalt från Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, A-kassa med flera. Om en individ har inkomst av förvärvsarbete syns inte här, trots att Skatteverket är anslutna till tjänsten.

Orsaken interna felaktigheter har ökat de senaste åren. Många gånger finns svårigheter med att återkräva bistånd när FUT har orsakats av den som handlägger ansökan. Socialtjänsten kan dock i vissa fall med stöd av 9 kap. 1 § 2 st. SoL återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut på felaktiga grunder eller med för högt belopp av misstag om personen skäligen borde ha förstått detta. Det innebär alltså att beslut om återkrav kan fattas även om det är socialtjänsten själv som av misstag har gjort en FUT.

Övriga orsakerna presenteras och exemplifieras i korthet nedan.

- **Oredovisade tillgångar** - Enligt ansökningsblanketten för ekonomiskt bistånd ska samtliga tillgångar och deras värde redovisas. Om det framkommer att individen äger exempelvis en bil kan bistånd ha betalats ut felaktigt.

- **Hushållsgemenskap** - Det kan då till exempel handla om att någon ansöker om bistånd som ensamstående men i själva verket bor tillsammans med en partner som kan bidra till hushållets försörjning.
- **Falska handlingar** - Exempelvis kan det handla om en individ som lämnar in ett bankkontoutdrag som hen har redigerat själv där vissa summor pengar har ändrats eller tagits bort.
- **Boende/vistelse** - Till exempel kan det handla om att individen inte bor där hen på ansökan uppger sig bo och att bistånd till hyra därmed felaktigt har betalats ut.
- **Annat** - Två exempel kan vara att individen har börjat studera utan att meddela socialtjänsten eller att individen har befunnit sig utomlands utan socialtjänstens kännedom.

Förhandsbedömning

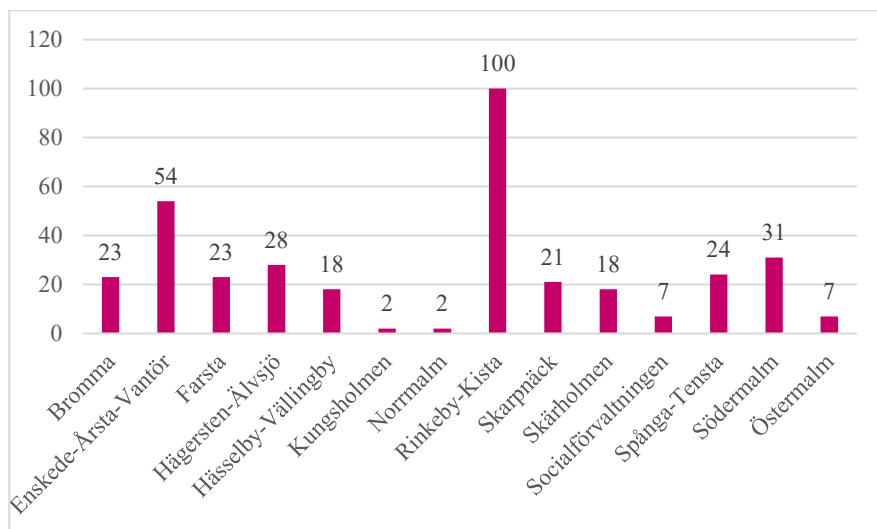
När den registrerade misstanken har skickats som till ansvarig FUT-utredare hamnar den i kö för en förhandsbedömning, vid vilken FUT-utredaren bedömer huruvida utredning ska inledas eller inte.

Vid ett mätningstillfälle i slutet av 2021 stod 286 ärenden i kö för bedömning av stadens FUT-utredare.

Inleda utredning

Om FUT-utredaren vid en första förhandsbedömning bedömer att en FUT förefaller ha skett, eller bedömer att det finns behov av att utreda ärendet ytterligare för att säkerställa huruvida en FUT har skett, inleds en utredning. Denna utredning bedrivs separat från utredningen om ekonomiskt bistånd.

Totalt inleddes utredning av 358 nya ärenden år 2021, vilket var något lägre än föregående år när 428 utredningar inleddes. Antal inledda utredningar redovisas i figur 4 nedan.

Figur 4 Antal inledda utredningar 2021, fördelat per förvaltning

Inte inleda utredning

Att en utredning inte inleds kan bero på flertalet omständigheter. Det kan handla om interna felaktigheter vid handläggningen av ekonomiskt bistånd där FUT-utredaren redan under förhandsbedömningen ser att det saknas grund för att återkräva bistånd eller polisanmäla en händelse, eftersom individen själv inte kan anses vara ansvarig för att bistånd utbetalats felaktigt.

Ett annat skäl till att en utredning inte inleds kan vara att det har hunnit gå mer än tre år sedan utbetalningen skedde vilket innebär att ersättningstalan inte kan väckas i domstol.

Under året 2021 var det i totalt 424 ärenden som FUT-utredaren gjorde bedömningen att en utredning inte skulle inledas, där närmare hälften av dessa avsåg just interna felaktigheter – vilket innebär att det funnits brister i handläggning från beslutsfattarens sida.

Utredning

FUT-utredningen hos socialtjänsten syftar till att fastställa om det har skett en felaktig utbetalning eller inte, samt om det finns misstanke om brott. Alla misstänkta bidragsbrott polisanmäls.

En utredning som fastställer att ekonomiskt bistånd har utgått felaktigt kan utmyнна i ett återkravsbeslut och/eller en polisanmälan. Vanligt förekommande utredningsåtgärder som socialtjänsten vidtar i samband med en FUT-utredning är granskning av personakt och inkomna handlingar, samtal med individen, kontakt med andra myndigheter och i vissa fall hembesök.

Alla utredningar kommuniceras med berörd individ och hen får möjlighet att inkomma med kompletterande synpunkter och eventuella handlingar innan beslut fattas. I de fall en individ inte medverkar i utredningen får beslut tas utifrån befintligt underlag.

Återkrav

Under 2021 har totalt 247 st. beslut om att återkräva FUT registrerats i Stockholms stad, motsvarande ett belopp om totalt ca 6,7 miljoner kronor. Den totala kostnaden för utbetalt ekonomiskt bistånd i Stockholms stad under samma år uppgick till över en miljard kronor och återkravsbeloppet motsvarar därmed drygt 0,6 % av det belopp som betalats ut i ekonomiskt bistånd under året.

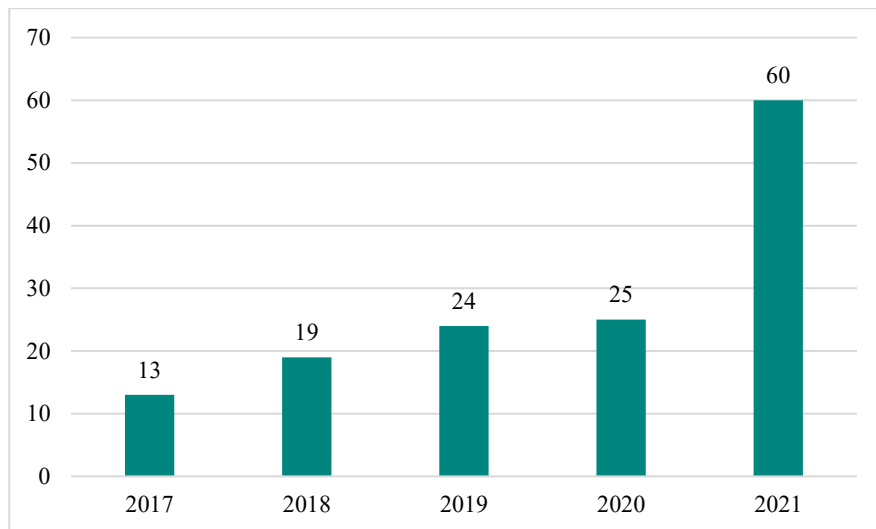
Förvaltning	Antal återkrav	Summa återkrav
Bromma	13	375 208 kr
Enskede-Årsta-Vantör	52	1 430 676 kr
Farsta	16	336 797 kr
Hägersten-Älvsjö	19	531 660 kr
Hässelby-Vällingby	12	212 927 kr
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	2	122 838 kr
Rinkeby-Kista	60	1 566 450 kr
Skarpnäck	28	1 191 416 kr
Skärholmen	13	460 992 kr
Socialförvaltningen	2	51 226 kr
Spånga-Tensta	12	225 229 kr
Södermalm	18	207 807 kr
Totalt	247	6 713 226 kr

Figur 5 Antal återkravsbeslut samt summa för återkravsbeslut under 2021, fördelat per förvaltning

Det var ett femtiotal fler beslut om återkrav jämfört med föregående år och en ökning av summan med ungefär 1,4 miljoner kronor.

Polisanmälan

Enligt 6 § BBL har socialtjänsten en skyldighet att göra en polisanmälan vid misstanke om brott. Vid bedömningen om en anmälan ska göras ska myndigheten göra en preliminär bedömning av om det föreligger uppsåt eller grov oaktsamhet.

Figur 6 Antal polisanmälningar om misstänkta bidragsbrott 2017-2021

För att ge en tydligare bild av i vilka fall en polisanmälan kan bli aktuell följer här ett antal exempel från stadens förvaltningar.

De ärenden som socialtjänsten har polisanmält för bidragsbrott det senaste året handlar om personer som har anställning och erhåller lön, men väljer att begära den utbetald till en väns bankkonto för att inte bli upptäckt. Det kan också vara så att utbetalning sker till ett bankkonto i en annan bank som den sökande inte informerar socialtjänsten om.

Det handlar om personer som gifter sig eller blir sambo utan att informera socialtjänsten och som fortsätter att ansöka om bistånd som ensamstående trots att man har en partner som bidrar med inkomster till hushållet. Det handlar om individer som ansöker om och beviljas ekonomiskt bistånd för sina barn trots att barnen inte bor hos individen och individen inte bidrar till barnens försörjning.

Det handlar om individer som har en eller flera inneboende som betalar hyra utan att denna inkomst redovisas till socialtjänsten. Det handlar också om individer som har tillgångar värda stora summor pengar som man avsiktligt inte redovisar för socialtjänsten. I ett fall har en individ pantbelånat föremål för över 70 000 kronor under samma period som socialtjänsten betalat ut ekonomiskt bistånd till den personens försörjning.

När dessa händelser uppdagas och individerna konfronteras med informationen är det inte ovanligt att man erkänner handlingen och berättar att man till exempel faktiskt har öppnat ett nytt bankkonto i syfte att kunna undanhålla en inkomst från stadsdelsförvaltningen. I

dessa fall är det inte svårt för FUT-utredaren att göra bedömningen att uppsåt föreligger.

Trots det är det vanligt förekommande att polismyndigheten väljer att lägga ner förundersökningen då det inte går att bevisa eller styrka brott. Beslutet motiveras ofta med att man inte ser någon anledning att fullfölja förundersökningen till följd av det utifrån föreliggande utredningsmaterial inte går att bevisa att den misstänkta gjort sig skyldig till brott och att man inte anser att en ytterligare utredning kan förändra bevisläget på ett avgörande sätt.

Det är också vanligt förekommande att de polisanmälningar som förvaltningarna gör om misstänkta bidragsbrott blir liggande hos polismyndigheten och sedan avskrivs då brottet har hunnit preskriberas under tiden. Det är även vanligt förekommande att beloppen som anmälningarna avser är för låga och att bedömning görs att eventuella utredningsåtgärder inte står i proportion till förundersökningens omfattning.

I de fall där förvaltningarna polisanmäler misstänkta bidragsbrott finns ofta koppling till annan brottslighet. Ett exempel är en utredning som slutade i återkrav om totalt 65 000 kronor och där en polisanmälan görs gällande bidragsbrott vid 11 tillfällen, eftersom varje utbetalning är ett brottstillfälle. Polismyndigheten lägger ner förundersökningen dagen efter att anmälan inkommit med hänvisning till förundersökningens begränsning, vilket innebär att man begränsar en brottsutredning till att enbart omfatta de mest väsentliga delarna, eller att vissa brott inte alls utreds.

Det är ett mycket omfattande arbete för stadens FUT-utredare att sammanställa och skriva en polisanmälan. Anledningen till ökningen av antal polisanmälningar under 2021 jämfört med tidigare år kan bland annat förklaras av att man tillsatt förstärkta resurser inom FUT-arbetet. Det resurskrävande arbete som en polisanmälan innebär för förvaltningarna har hittills inte renderat någon större utdelning då det saknas återkoppling från polismyndigheten avseende majoriteten av de 60 polisanmälningar som gjorts under året.

Efterkontroller

Med anledning av att den vanligaste orsaken till att en FUT-utredning inleds är att en person inte har redovisat alla sina inkomster genomförs varje år en särskild kontroll kallad efterkontroll, där man undersöker den taxerade inkomsten hos de individer som har avslutats från ekonomiskt bistånd.

Granskningen innebär att individernas taxerade inkomst jämförs med den inkomst som de har redovisat i samband med att de ansökt om ekonomiskt bistånd. Urvalet avser personer som har varit aktuella och erhållit ekonomiskt bistånd under hela taxeringsåret i fråga och som sedan har avslutats i början av året därpå, och som därmed inte har genomgått den sedvanliga deklarationskontrollen som görs i alla aktuella ärenden som söker ekonomiskt bistånd under våren när Skatteverkets deklaration skickas ut.

Under år 2020 genomfördes efterkontroller avseende inkomståret 2019 och totalt omfattades 1032 personer av dessa kontroller varav 562 hade en taxerad inkomst. Av dessa 562 var det 58 ärenden som gick vidare till en FUT-utredning. I skrivande stund har 18 st. återkravsbeslut fattats och fem ärenden har polisanmälts efter denna kontroll. Flera av dessa återkrav är redan fullbetalda medan andra har en pågående återbetalning.

Motsvarande kontroll under år 2021 (som avser inkomstår 2020) omfattades av 827 personer varav 452 hade en taxerad inkomst. Av dessa har 50 ärenden lämnats vidare för förhandsbedömning och eventuell utredning hos FUT-utredare. Dessa ärenden kommer att följas upp i nästa års rapport.

Inbesparat belopp

När en FUT-utredning inleds kan det framkomma information av vilken det framgår att personen i fråga inte är i behov av ekonomiskt bistånd. I många utredningar har man upptäckt att personer i vissa fall slutar att ansöka om ekonomiskt bistånd i samband med en FUT-utredning. En FUT-utredning kan även medföra att en inkomst upptäcks och att individen har fortsatt rätt till ekonomiskt bistånd men till ett betydligt lägre belopp.

Det här innebär att förvaltningarna genom att bedriva ett aktivt FUT-arbete på sätt och vis sparar in pengar som de annars hade riskerat att betala ut felaktigt. För att få en uppskattning av hur stort belopp detta avser gör nämnderna beräkningar av så kallat inbesparat belopp utifrån en gemensam modell. Dessa beräkningar har genomförts årligen de senaste tio åren.

År 2021 var det inbesparade beloppet 4,2 miljoner kronor, motsvarande summa för 2020 var cirka 2 miljoner kronor. Anledningen till att dessa summor skiljer sig åt så markant handlar framförallt om det utvecklingsarbete som skett under året, där FUT-

utredarna tillsammans med socialförvaltningens utredare har arbetat med hur denna beräkning ska kunna bli än mer tillförlitlig.

Resultatet av detta arbete är att en tydligare instruktion för beräkningen har tagits fram och även en gemensam mall som löpande ska fyllas i för att föra statistik över dessa ärenden. Siffrorna för 2021 är troligtvis mer tillförlitliga än vad de har varit tidigare år och de förvaltningarna som tidigare inte har kunnat göra beräkningen kommer framöver att kunna göra det.

Uppföljning

Socialtjänsten ska verka för att individer frivilligt och snarast betalar tillbaka det bistånd som betalats ut felaktigt. Under året återbetalades nästan 1,8 miljoner kronor, vilket var en ökning med ungefär 300 000 kronor jämfört med föregående år.

I skrivande stund finns 492 st. registrerade återkravsbeslut som regelbundet följs upp av berörd förvaltning. Av dessa har 202 st. hushåll en pågående återbetalning. 189 st. hushåll med återkravsbeslut är i fortsatt behov av ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning.

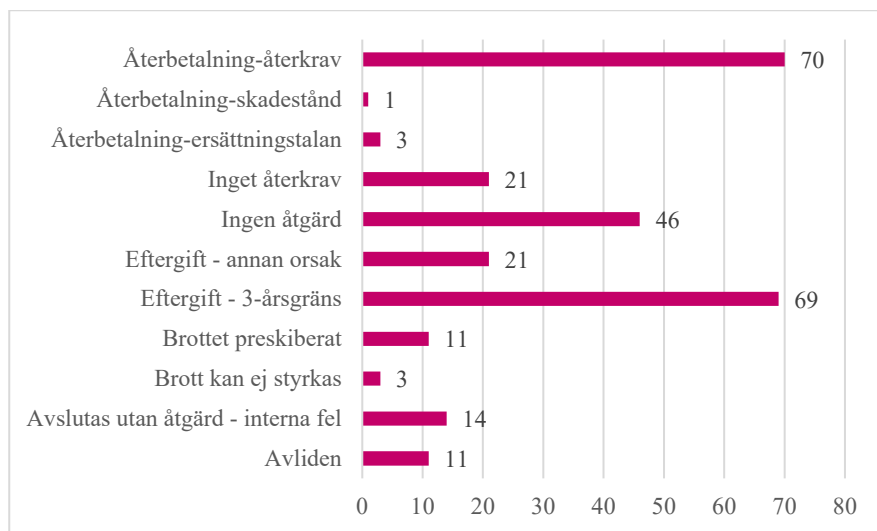
När en person inte återbetalar har förvaltningen möjlighet att göra en ansökan om ersättningstalan till förvaltningsrätten. Innan ett ärende kan lämnas till förvaltningsrätten behöver förvaltningen utreda om individen har förmåga att återbetala skulden.

Under året fattades i staden 33 st. beslut om att väcka ersättningstalan hos förvaltningsrätten och i 13 st. ärenden pågår just nu utredning om ersättningstalan. Att många är i behov av fortsatt ekonomiskt bistånd är en förklaring till att så få beslut om ersättningstalan har kunnat fattas under året.

Avslut

Under året avslutades sammanlagt 270 st. FUT-utredningar. Det var 13 st. fler än föregående år. Den vanligaste orsaken till avslut var att skulden till förvaltningen är återbetald. 70 st. ärenden avslutas av denna orsak. Näst vanligaste orsaken var att tre år har passerat från det att biståndet betalades ut och då saknas möjligheten att driva återkravet till förvaltningsrätten i en ersättningstalan. 69 st. ärenden avslutades av denna orsak.

Samtliga avslutsorsaker redovisas i diagrammet nedan.

Figur 7 Antal avslutade FUT-ärenden per avslutsorsak 2021

Slutsatser och analys

Statistiken som presenteras i rapporten åskådliggör de positiva effekter som ett aktivt FUT-arbete medför i Stockholms stad, främst i form av att felaktigt bistånd hindras från att fortsatt utbetalas och att personer i stor utsträckning återbetalar det bistånd som de beviljats på felaktiga grunder. Förutsättningarna och förmågan att upptäcka FUT ökar vilket möjliggör att förvaltningarna får tillbaka mer av det bistånd som har betalats ut på felaktiga grunder.

En stor del av arbetet handlar också om att förebygga FUT. Det ser vi inte minst vad gäller andelen felaktiga utbetalningar som uppstår till följd av interna felaktigheter i handläggningen. Ofta leder erfarenheter från FUT-arbetet till förändrade och förbättrade rutiner som förebygger att nya felaktigheter uppkommer. FUT-utredaren finns ofta som en tillgänglig resurs för de medarbetare som handlägger ekonomiskt bistånd och kan bidra med sina kunskaper kring vad som är viktigt att vara uppmärksam på i arbetet med att handlägga rätten till bistånd.

Eftersom den största anledningen till att felaktiga utbetalningar sker är oredovisade inkomster förefaller efterkontroller med Skatteverket vara en viktig rutin att behålla. Det kan också finnas anledning att närmare undersöka om det finns möjlighet för socialtjänsten att i ett tidigare skede få uppgifter om inkomst från Skatteverket för att undvika att felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd sker. Det skulle kunna ske genom tjänsten SSBTEK och ansvarig utredare på socialförvaltningen deltar aktivt i det arbete som SKR leder gällande utveckling av tjänsten.

Ett annat identifierat utvecklingsområde är samverkan med polismyndigheten. Den återkoppling som FUT-utredare idag får i samband med polisanmälan brukar handla om att man får veta att ett ärende har lagts ned. Inom staden finns en önskan om att kunna ha en bättre dialog med polismyndigheten gällande de ärenden som polisanmäls och att man på så vis får möjlighet att berätta mer om arbetet med ekonomiskt bistånd, för att man från polismyndighetens sida i sin tur bättre ska kunna förstå vari själva brottet ligger.

Det finns en stor uppgivenhet kring det faktum att det saknas polisiära resurser för att möjliggöra att de anmälningar som man gör utreds ordentligt och att de individer som begår bidragsbrott lagförs. Även om summorna av misstänka bidragsbrott inom socialtjänstens verksamhet många gånger är avsevärt lägre än andra myndigheters är det ändå angeläget att kunna utreda och lagföra de individer som utnyttjar det yttersta skydds nätet som är till för att skydda de mest utsatta i samhället.

Avslutningsvis kan det konstateras att arbetet med att förebygga och utreda felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd är en viktig del i att säkerställa att Stockholms stads skattemedel används effektivt och att socialtjänstens resurser når de individer som resurserna faktiskt är avsedda för.